

СХІД NOW

№ 12 (53)
вересень
2025

БЕЗОПЛАТНО

РЕДАКЦІЙНЕ

НЕ БУТИ ЯК УСІ

Який родинний сценарій закладений у більшості з нас з дитинства? «Не висовуйся, будь як усі». Батьки воліли уберегти нас від зайвої уваги чужого ока, аби не наврочили, не образили, не осміяли. Тому й привчали менше виділятися на загальному тлі.

Погоджуючись з цією установкою у дорослому житті, ми весь час порівнюємо себе з оточенням – чи не занадто я помітний? А через порівняння страждаємо, адже виявляється, що так, занадто – надто гладкий, худий, яскравий, працьовитий, повільний, галасливий, добрий... Тим «всім», якими нас закликали бути, ніколи не догодиш.

На жаль, бути як всі – це приховувати від світу себе справжнього. Адже так найнебезпечніше, бо «всі» ж оцінюють, а ми боїмося поганої оцінки. Але чи не прийшов час дещо поміняти?

Опинитися незрозумілим для інших – не вирок. Помилитися, виглядати слабким – не глупство. Лупати свою скалу без огляду на сторонніх – не зневага. Це все – свобода бути собою. Зрештою, найщасливіші люди – не ті, що досягнули захмарних вершин, а ті, які віднайшли власну сутність і навчилися проживати саме своє життя.

Якщо й ви сприймаєте світ як невичерпне джерело можливостей, читайте «Схід NOW» – газету, створену переселенцями зі Сходу для переселенців зі Сходу завдяки підтримці платників податків Німеччини. Двічі на місяць ми зустрічаємося з вами у наших переселенських справах, а щодня – чекаємо ваших відгуків на редакційну пошту eastnowred@gmail.com або через сайт shidnow.com.ua.

Разом ми зможемо більше!

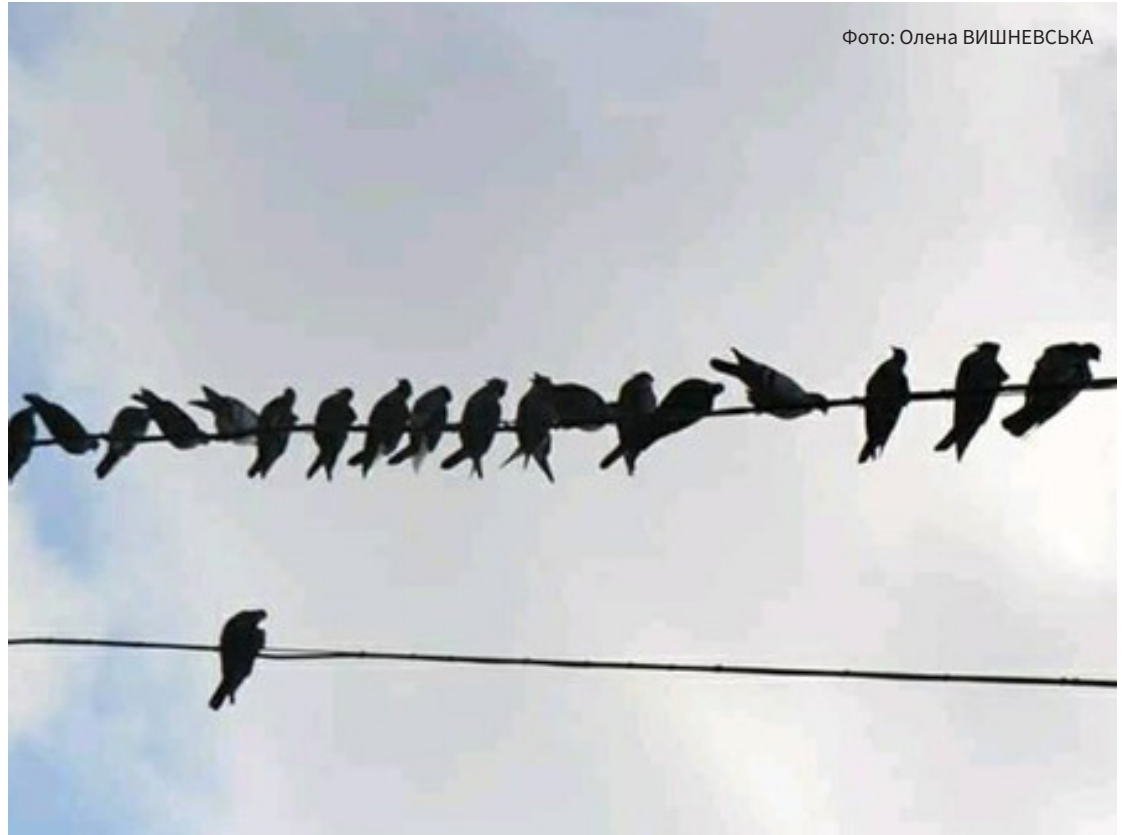


Фото: Олена ВИШНЕВСЬКА

ЦІКАВЕ



Вийти заміж за того, хто освідчився за допомоги повітряних кульок, а потім разом із ним започаткувати власний бізнес? Втратити клієнтську базу через окупацію Донецька, але навчитися писати на замовлення душевні листи від Святого Миколая? Вийхати через початок великої війни до віддаленого села в іншій області та створити власний бренд унікальних ігор для розвитку дітей? Все це – про Юлію Білик, яка будь-які виклики сприймає як привід зробити щось ще більш сміливе та креативне.

ВІДТВОРИТИ
ДИТИНСТВО

Як переселенка створила бренд дитячих ігор-«розвивашок»

ЧАС ЗАПУСКАТИ КУЛЬКИ
У ПОВІТРЯ

У дитинстві, згадує пані Юлія, яка зараз є мамою вже двох дітей, вона дуже любила повітряні кульки. У своєму селищі Донському бачила їх хіба на свята, але тримати у руках шматочок повітря в яскравій оболонці було так щемко!

– Майбутній чоловік хотів зробити мені пропозицію та

шукав ідеї, як це зробити. Він знав, як я люблю повітряні кулі, тому передивлявся в інтернеті ролики й зробив зрештою красиву презентацію, якою дуже мене здивував.

Звісно, Юлія сказала «так». А чоловік ще й запропонував розпочати бізнес – поки шукав, як розважити кохану, він побачив відео, де люди-

на розповідала про бізнес, пов'язаний саме з повітряними кульками.

– Я казала: що ти вигадуєш, який бізнес може бути на повітряних кульках? – сміється Юлія. – Ну, кульки надули, та й надули. А він показує: дивись, які різні фігурки з цих кульок роблять. А можна й цілі історії створювати! ▶

Закінчення на стор.3

НОВИННЕ

ГРАНТ ДЛЯ ПІДПРИЄМЦІВ ДО 1 МЛН ГРН
НА СТВОРЕННЯ ЦЕНТРІВ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ

Розширено можливості для підприємців – створено державну програму, яка надає можливість отримати грант на розвиток власної справи у сфері дошкільної освіти.

Програма заснована Міністерством економіки України, Міністерством цифрової трансформації України, Державною службою зайнятості України за підтримки Ощадбанку та Укресімбанку.

Грантові кошти можна використати на ремонт приміщень, закупівлю матеріалів та обладнання, а також на розвиток бізнесу в напрямку створення та модернізації дитячих садків, ясел, мінісадків або центрів розвитку дітей.

Програма також спрямована на створення робочих місць у громадах.

Умови отримання:

- ◆ До 500 000 гривень – покриваються грантом повністю, власні кошти не потрібні.
- ◆ Від 500 000 до 1 млн грн – фінансування за схемою 70/30, де не менше 30% складають кошти заявника.

Подати заявку на участь можуть учасники, які відповідають таким критеріям:

- ◆ Фізичні особи, які планують відкрити бізнес за КВЕДом 85.10.
- ◆ Діючі ФОП і ТОВ, які працюють у сфері дошкільної освіти понад 12 місяців.

Програма діє безстроково в усіх регіонах України.

Подати заявку можна через портал «Дія» за посиланням diia.gov.ua/services/grant-na-vlasnu-spravu.

НАВЧАННЯ ТА ГРАНТ ДО 10 000 ДОЛАРІВ
НА ЗАПУСК БІЗНЕСУ ДЛЯ СТАРТАПІВ

Програма CLUST Co-founders у партнерстві з Українським фондом стартапів пропонує допомогу в запуску власного бізнесу.

Йдеться про 8-тижневий освітній курс, який розпочнеться 15 жовтня 2025 року (онлайн-лекції двічі на тиждень о 18:00). Фінальний пітчінг ідей запланований на 3 грудня.

Учасники отримують знання, інструменти та доступ до менторів і партнерів, а також матимуть шанс виграти до 10 000 доларів.

Найсильніші учасники отримують запрошення до партнерства та початкові інвестиції від CLUST.

Подати заявку на участь можуть:

- ◆ Підприємці з ідеєю, яким бракує партнерів чи інвестицій.
- ◆ Підприємці, які вже запускали власну справу, але безуспішно.
- ◆ Операційні менеджери з системного бізнесу, які шукають дієві інструменти.

Подати заявку слід до 28 вересня 2025 за посиланням surl.li/wctccy.

ІСТОРИЧНЕ

Вона – донька українських емігрантів, яка була в Україні всього один раз, й те – таємно навіть від рідних у Львові, щоб не наразити їх на КДБ. Позаяк у її репертуарі були повстанські пісні, в Радянському Союзі її фактично заборонили. Однак під артистичним ім'ям Кейсі вона підкорила американський шоу-бізнес – з нею працювали Майкл Джексон і Вітні Г'юстон, їй замовляли найдорожчі джінгли до рекламних роликів для відомих компаній. Її голосом захоплювався весь світ, але дві платівки українських пісень, які вона випустила за власний кошт, земляки почули тільки після отримання Україною незалежності. Сьогодні у нашому циклі про українську діаспору - Квітка Цісик.

АМЕРИКАНСЬКА УКРАЇНКА КВІТКА



Предки Квітки Цісик належали до впливових діячів громадського життя Галичини: прадідусь Василь Нагірний був будівничим понад 200 церков, дядько Микола Цісик керував сільським театром (його розстріляли за зв'язки з Українським національно-демократичним об'єднанням), батько Володимир Цісик працював концертмейстером Львівського оперного театру.

1944 року перед загрозою повернення більшовиків сім'я Цісиків втекла на захід. Кілька років вони прожили в Європі як біженці, поки не потрапили до табору «ді-пі» (для переміщених осіб, displaced persons) в німецькому місті Байройт. А 1949 року вирушили до Америки, де й народилася Квітослава Цісик.

Хоча Квітка все життя прожила у США, вона вважала себе українкою та завжди згадувала про своє українське коріння. У домі Цісиків на Мангеттені був принцип – розмовляти між собою тільки українською. Правило відкладати гроші на літні табори пластунів («Пласт» – національна скаутська організація України – прим. ред.), куди мали поїхати доньки Марія та Квітка – для цієї родини теж було святом.

«Мій татко був скрипаль, він дуже все займався українською музикою, – розповідала Квітка Цісик. – І тут, в Америці, коли мої родичі приїхали до Нью-Йорку, тато заснував український музичний інститут. Він все був дуже зайнятий і зацікавлений українською справою. Дуже багато працював. І я також була скрипалька, вчилася у нього».

Також у музичній консерваторії в Нью-Йорку дівчина навчалася вокалу. Квітка мала рідке колоратурне сопрано та, до того ж, володіла технікою, поширеною у карпатських селах – «білим голосом». Вона з легкістю експериментувала зі стилями – від джазу до класики. І мала неабиякий успіх як у виконанні попсових пісень, так і в оперному співі. В її голосі прихильники іноді вгадували звучання скрипки.

Знайти себе в музиці Цісик допомогли виступи в клубах Нью-Йорка – там вона експериментувала зі стилями, виконуючи то джаз, то поп, ба навіть рок. Її талант на сцені помітили продюсери, й розпочалася співпраця Квітки Цісик з найвидатнішими метра-



Родина Квітки
(вона – в центрі)
у Нью-Йорку



Пластунка Квітка



Із сином Едом

ми американської музичної індустрії.

Її проникливий голос лунав у рекламних кампаніях «Кока-Коли», «Пепсі», «Макдональдсу», протягом 16 років до кінця життя вона була офіційним голосом «Форд Моторз» і при цьому мала право співпрацювати з іншими автомобільними гігантами, коли їй тільки заманеться. До речі, ця компанія підраховала, що джінгл у виконанні Цісик прослухали понад 22 мільярди разів. Такої популярності до цього не сягав ніхто!

У середині 1970-х Квітка здобула омріяну американську славу. Вранці вона запи-

сувала рекламну рок-пісню для «Пепсі», по обіді – баладу для «Макдональдсу», ввечері – гімн армії США, а вночі – 60-секундну оперу для телекомунікаційної кампанії. Співачка була невтомною, невгамовною, але завжди уважною до деталей і милою до людей.

У 1978 році стався короткий роман Квітки Цісик із кіно. Пісня «Ти осяєш моє життя», яку вона виконала в однойменному фільмі, принесла їй «Оскар» і «Золотий глобус». У цій стрічці Квітка також пробувала себе як актриса, зігравши у фільмі роль подруги головної героїні.

Свій шалений успіх Цісик використовувала задля популяризації української культури у світі.

«Я всім говорила, що українська музика дуже гарна, мелодійна і що народ такий співучий. А мені відповідали: якщо так, то зарай мені щось, заспівай мені щось... То є сумно, але ми не мали жодної платівки на професійному рівні. Бо то є дорога річ і забирає багато часу. Я зрозуміла, що мушу її зробити. І не тільки для своїх приятелів, а й для всіх українців. Бо я не могла, не мала змоги щось зробити для нашого суспільства, але тільки це. То був би такий дарунок. І я мріяла, що в Україні мене почувють».

Тож Квітка Цісик власним коштом записала два україномовні альбоми – «Квітка» (або ж «Пісні про Україну») 1980 року, а також «Два кольори» 1989-го. Це коштувало їй астрономічної на той час суми – близько 200 тисяч доларів. Для запису вона наймала кращих музикантів Нью-Йорка, акомпанувала Квітці її сестра Марія – відома піаністка, а правильну українську вимову ставила мама.

Аранжувальником Квітки був її перший чоловік Джек Корнер, який працював із Мадонною, Пласідо Домінго й іншими топ-зірками. А звукорежисером – другий чоловік Едвард Ракович, засновник престижної студії звукозапису Clinton Recording Studios.

У своєму інтерв'ю Квітка Цісик говорила: «Я є в Америці, але українка... Всі ми тут, поза Україною, маємо надію, що колись можна буде туди поїхати, коли Україна буде вільна і сильна».

Сама Квітка Цісик побувала в Україні лише один раз. У 1983 році вона приїхала із мамою у Львів, але ця поїздка не афішувалася і була майже таємною, розповідала племінниця співачки Марта Цісик. Візит супроводжували близько 20 співробітників КДБ. І звісно, що Квітка не почула власних пісень.

«Ми пішли до церкви Святого Юра, і там люди співали. Я так плакала в церкві, тому що моя мама була страшно щаслива, що могла повернутися. Я була страшенно зворушена і всюди плакала, бо то є місто, де був мій тато, моя мама, моя бабця», – згадувала Квітка.

Саме після цієї поїздки в репертуарі Квітки Цісик з'явилися пісні Володимира Івасюка.

1990 року обидві її платівки були номіновані на премію «Греммі» в категорії «сучасний фольк». До України вони потрапляли здебільшого контрабандою, люди перезаписували пісні і передавали їх один одному.

Її третій альбом мав бути присвячений українським колісковим пісням, але не судилося. У 1998 році через рак молочної залози Квітка померла, не доживши п'ять днів до свого 45-річчя. Залишивши нам у спадок ніжне звучання свого голосу в безсмертних піснях, що є генетичним кодом кожного українця. **CN**

Олеся ДОВГАЛЬ

ЦІКАВЕ



ВІДТВОРИТИ ДИТИНСТВО

Закінчення. Початок на стор. 1

Юлія всміхається, згадуючи, скільки кульок голосно лопнули на шляху розвитку їхнього «бізнесу на повітрі». Але справи пішли гарно: через соцмережі з'явилося доволі багато клієнтів. Прикрашання локацій замовляли не тільки у Волноваському районі, запрошували навіть у Донецьк. Перспективи здавалися райдужними: а як же ще може бути, якщо йдеться про повітряні кулі?

ЧАС ДЛЯ ТЕПЛА ТА РОЗВИТКУ

Коли прийшла «руська весна», обласному центру, де вже з'явилося багато замовлень та постійних клієнтів, стало не до розваг.

– 3 весни 2014-го ми не їздили до Донецька, а згодом війну відчували й у себе вдома. Потік клієнтів став зовсім маленьким, – згадує Юлія роки початку російського вторгнення. – Але навіть тоді ми не падали духом, постійно намагалися знайти нові ідеї. Так чоловік став возити по селах різні дитячі атракціони, надувні батуту та гірки, щоб розважати малечу.

А Юлія опанувала ще один креативний бізнес: писала та оформлювала на замовлення листи від Святого Миколая. Вони подобалися людям, їх замовляли не тільки дітям, а й літнім людям. Для дітлахів з багатодітних родин Юлія робила безплатні привітання, навіть не здогадуючись, що в сучасному формулюванні це є ознакою соціально відповідального бізнесу.

– Це про казку, диво, про щирі емоції, які можна дарувати людям. Спробувала один рік, а на другий – телефонують клієнти та просять зробити ще. І так, за відгукками, набиралося багато бажаних на ці листи: тільки встигай придумувати, оформлювати та надсилати.

Знайома запропонувала розмістити цю послугу на її сайті, і замовлення пішли з



усієї країни. Юлія зізнається, що на свята замовлень було так багато, що вона дуже втомлювалася, не могла дочекатися січня. Але за рік встигала скучити за улюбленою справою.

А згодом і бізнес на кульках знову став стабільно давати прибуток: за послугами зверталися дитячі садочки, школи, культурні заклади, аптеки, мережі магазинів. Юлія каже, що то були гарні часи: у селищі та навколо відкривалися нові заклади, проходило багато подій та заходів, ширився попит на яскраве та красиве.

ЧАС ВТРАЧАТИ ТА ДОПОМАГАТИ

Лінія фронту від Донського й до повномасштабного вторгнення була недалеко. А у лютому 2024 року ворог почав наступати у перші ж години.

– Чоловік був у Волновасі, зателефонував мені, каже: тут усі пакуються, треба й нам вивозити дітей, – згадує Юлія. – І ми поїхали до моїх родичів в Полтавську область. Це було дуже важке рішення, ми ж залишали усе, що у нас було. Але життя важливіше.

Як і більшість українців, вони їхали на «кілька тижнів», тож залишили вдома усе обладнання, з яким працювали



багато років. Перші пів року, зізнається Юлія, було вкрай важко: хоча Донське було окуповане у перші дні великої війни, вони все ж сподівалися на повернення.

Щоб не впасти у депресію, Юлія вирішила створити телеграм-канал допомоги переселенцям, де викладала всю корисну інформацію, яку могла знайти.

– Канал швидко став популярним, я намагалася наповнювати його попри те, що у хаті, де ми оселилися, через особливості рельєфу інтернет «не дотягував». Тоді це було дуже актуально: люди потребували гуманітарної, юридичної, психологічної допомоги.

ЧАС РОЗВИВАТИСЯ Й РОЗВИВАТИ

У селі Манжелії Кременчуцького району Полтавської області вони затрималися не на два тижні – живуть там четвертий рік. Перебралися ближче до центру – дітям треба ходити до школи. Але з роботою, як у більшості віддалених сіл, було не дуже. І тоді Юлія згадала про ще одне хобі, пов'язане з народженням молодшого сина.

– Я шукала йому щось цікаве з іграшок, і якось подумала: я ж можу й сама. Побачила ідею в інтернеті – ігри для розвитку на липучках. Розповіла сім'ї, на день народження вони подару-



вали трохи матеріалу та обладнання, а дизайн робила сама. Малому тоді сподобалося.

На новому місці вона вирішила відновити роботу саме у цьому напрямку. Бо просувати бізнес з оформлення свят у селі, де навіть автобус до райцентру ходить не щодня, було не дуже розумно. А іграшки, думала собі Юлія, можна розсилати й поштою.

Деякі етапи створення авторських ігор для розвитку Юлія робить самостійно: розробляє дизайн та вигадують саму гру. А втілити ідеї у життя часто допомагає чоловік. Головними випробувачами, звісно, виступають їхні діти: якщо вони кажуть – цікаво, ми таке хочемо, значить, гра знайде своїх поціновувачів.

Щоб відновити матеріальну базу, Юлія стала подавати заявки на участь у різноманітних грантових програмах. За допомоги Червоного Хреста в Україні закупила необхідне обладнання, а грантова програма від ГО «Дитячі містечка» дозволила розширити виробництво.

– Найбільший виклик – це ринок збуту. Їздити на якісь ярмарки абощо – не найзручніше, тому ми сподівалися на соцмережі. Але навіть тут були складнощі: наприклад, тільки цьогоріч «Нова пошта» стала їздити до нас щодня, а до цього відправляти замовлення доводилося тільки двічі-тричі на тиждень.

Наразі Юлія виготовляє ігри з липучками під брендом Lipcarplay. А ще – книжки та зошити «пиши-стирай» для малюків. Їх із задоволенням продає у своїй крамниці її подруга.

Грантове фінансування дозволило Юлії вкласти кошти не тільки в додаткове обладнання, яке автоматизує процес створення дрібних деталей, а й в оплату реклами, послуг таргетолога та бухгалтеря. Юлія поєднує багато векторів: це і працевлаштування переселенців, і інтеграція в нову громаду, і допомога діткам. Діткам з вразливих категорій та ВПО вона надсилає ігри безоплатно.

– Навчання, яке передбачали грантові програми, дало мені величезний поштовх. Ти вже розумієш, де є потужності, куди рухатися і куди потрібно вкладати гроші, щоб розвиватися.

У своєму розвитку Юлія не зупиняється. Не так давно за допомоги ГО «Професійний розвиток» отримала 3D-принтер, бо запланувала виготовляти 3D-фігурки з липучками. Поки ідея на стадії тестування, але найкраща експертка – донька Юлії – вже дала добро на виготовлення Будиночка ляльок. Тестовий екземпляр, звісно, вимагає залишити собі. Бо, як-то кажуть, найкраще – дітям! **СН**

Єлизавета ГОНЧАРОВА

ОСОБИСТЕ

— Михайле, на день 34-ї річниці відновлення незалежності України ви презентували надзвичайно теплу й життєствердну пісню «Завтра». Напередодні, на День Державного прапора – не менш позитивну «Каву без цукру», присвячену сестрі Аліні, яка майже 10 років несе службу у 79-й окремій десантно-штурмовій бригаді. Звідки ви берете це світло в такі складні часи?

– Може дивно звучати, але до певної міри це обумовлено моїми особистими вподобаннями: музика кантрі – класична і сучасна, кантрі-рок, блюз, щось близьке до того ж гурту Aerosmith. Це дуже світла музика – і за стилем, і за змістом, навіть якщо там йдеться про розбите серце. Це перше. І друге – в ефірі багато похмурих, суворих пісень. І настрої суворі. Люди між собою погано ладять – у сім'ях, на вулиці. Стає важко тримати удар, травм в нас багато. Тож має виникати в ефірі щось таке, щоб ці настрої компенсувати.

– Як ви ставитесь до того, що під час війни серед певної частини суспільства культивується мораторій на радість, на позитивні емоції?

– Знаєте, тут нам слід трошки повчитися у ворога. Як приклад – лєнінградські театри під час облоги (якою б штучною вона не була), особливо театри оперети, драматичні театри. Це був час серйозного підйому їхньої творчості. Далі – пісні «Катюша» і «Синій платочок» підтримували мільйони людей Радянського союзу під час Другої світової. Але коли я вперше почув We'll meet again («Ми зустрінемося знову» – британська пісня 1939 року у виконанні Вери Лінн, що завдяки державній промоції стала однією з найбільш відомих мелодій тієї війни – ред.), вона, звісно, перекрила ту радянську творчість.

У сучасній Україні на рівні державної політики – культурної, інформаційної, наша позиція поки що трохи слабка. Щось наче робиться, але недостатньо, якимось архаїчно. Мені здається, держава має приділяти більше уваги мистецтву, створенню якісного життєствердного контенту, особливо молодіжного й дитячого. Це одна з причин, чому я став писати пісні. Мені чогось не вистачало. Саме те, чого не вистачало, я намагаюся додати українському музичному світу і нашій спільній реальності.

– 20 років життя ви присвятили службі в Донецькому академічному українському музично-драматичному театрі. Якими шляхами доля привела вас з рідного Гайворона до Донецька?

– Мені було 19, коли 1989 року я закінчував Дніпропетровське державне театральне училище (нині Дніпровський театральний коледж). Перспектив служби в радянській армії ніхто не відміняв, і тому нас, молодняк, не дуже й хотіли бачити. Керівники дніпропетровських театрів навіть на наші дипломні роботи не приходили. Ми мало кого цікавили.

На той момент мої мама, сестра й бабуся, царство їй небесне, вже жили в Донецькій

Харизматичний актор театру і кіно, що впродовж 20 років плекав українську мову в Донецькому драмтеатрі. Актор дубляжу, голосом якого заговорили солов'їною персонажі Кіану Рівза, Ніколаса Кейджа, Брюса Вілліса, а також Люк Скайвокер з нових «Зоряних війн», Володимир Харконен з «Дюни», Танос зі всесвіту «Марвел» і багато інших. Поет, композитор, аранжувальник. Про творчість і життя, про місію й виклики митцям у часі війни розмовляла з Михайлом журналістка «Схід NOW».

області, в Єнакієвому. Це ж нормальне бажання – бути ближче до своїх. І я підговорив свого друга і кума, Андрія Романія, нині заслуженого артиста України та режисера, ми підготували програму показу й поїхали до Донецька. Режисери донецького драмтеатру Анатолій Грінченко і Юрій Кочевенко подивилися на нас і сказали: «Бачимо, ви хороші пацани».

Невдовзі ми потрапили на здачу в художній раді знакового спектаклю «Емігранти» та зрозуміли, що знайшли свій театр. Усе зійшлося. Тодішній директор, а потім і художній керівник театру, нині покійний Марко Матвійович Бровун був людиною впливовою, зі зв'язками. Забезпечив нам відстрочку від армії. Ми встигли попрацювати дев'ять місяців, навіть їздили країною з гастролями. Звісно, як це було в Радянському союзі, під наглядом. З нами їздила агентка-жінка – до слова, доволі приємна, ходила на усі наші спектаклі. Потім ми все ж відслужили в армії, у протиповітряній обороні, та повернулися до театру.

– Як складалося життя артистів у 90-х?

– У 90-ті сталася Незалежність. Були якісь змішані почуття в людей з приводу цієї незалежності. Хтось її сприйняв більше до серця, хтось менше. Я – більше, бо родом із тих місць, де українською говорили і вдома, і на вулицях. Чого не скажеш про Донецьк. Хоча я думаю, що в майбутньому, коли ми переможемо й повернемося до Донецька – принаймні ті, хто цього прагнуть (я – ні, заклав для себе цю тему), там на вулицях теж стане більше української мови.

Період 90-х можна описати як трохи дурнувату бурхливу молодість у донецьких реаліях. Ми були українцями, які не мали раніше своєї держави, з абсолютною кашею в голові. Я зараз кажу, що якби молодими ми більше слухали старих галичан, які ніколи не вмикали незайманих і завжди казали прямо – хто винен і що робити, могли б уникнути багатьох небезпек.

Але загалом було багато цікавої роботи, багато ролей. 1992 року театр поставив спектакль «Циніки» за романом Анатолія Марієнгофа. За відгуками старих майстрів, за всю мою кар'єру в Донецьку, навіть коли я вже став заслуженим артистом і мав у здобутку такі спектаклі, як «Коломба», «У джазі тільки дівчата», «Божевільний Журден», нічого кращого я не грав.

– Чи відчувався у донецькому театрі російський вплив на репертуар?



ЗАВТРА БУДЕ

Заслужений артист України Михайло Кришталь – про минуле, сьогодення та майбутнє



З Андрієм Романієм у виставі «В джазі тільки дівчата»



З Андрієм Романієм

– Я не помітив такого. Ми були українським театром. Згідно з редакційними політиками постановки йшли українською. Залишалися якісь старі російські вистави, що були поставлені доволі давно, але після 2005-го цей вплив було мінімізовано. Всі заговорили про сучасний український репертуар або про європейську драматургію українською мовою. З того часу це стало хорошою фішкою багатьох українських театрів.

Марко Бровун вмів лавірувати між абсолютними «лаптями» в керівництві області й міста та інтересами театру.

Якимось чином він переконував їх, що цей театр має бути українським. Як йому це вдавалося? Колись, можливо, історики розкажуть, але це абсолютне чудо. За що йому честь і хвала.

Те, що станом на 2009 рік в нас вичерпалося взаємне порозуміння – це вже моя окрема особиста історія. Тоді все дійшло до того, що треба було лишати театр. Йти в інший не було можливості, бо в розпалі була криза. Я мав попередню домовленість із Віталієм Малаховим (художнім керівником-директором Київського драматичного театру на Подолі – ред.), але

на той момент він суто технічно не міг взяти мене до трупи: не було ані ставок, ані грошей – нічого. Тож місяців дев'ять я сидів на якійсь підсобній роботі, жив у друзів в офісі. Але це також був дуже цікавий період. Я був зосереджений на музиці, на речах, які не мали відношення до театру. Театр, особливо державний репертуарний театр, це така штука, від якої незайве іноді відпочити.

– А як щодо мови? Ви часто наголошуєте на тому, що мова – найбільший об'єднавчий фактор, національний код. Чи був якийсь спротив серед донецьких колег щодо українськомовних вистав?

– О, спочатку спротив трупи був шаленим. Я й ще кілька людей вітали ці процеси. Але серед нас тоді було багато артистів абсолютно російської школи, з відповідними настроями. Від молодих артистів я чув відкриті висловлювання на кшталт: «Я не бажаю цієї країни нічого доброго». Я тоді думав: «Дитино, якщо тобі так погано в українському театрі, що тебе тут тримає?». В області були два російськомовні театри, але ж в нас добре платили, розумієте? От і виходило: вони були всі з себе такі «руські», але за хорошу зарплату можна було й побути українцями. Чогось було не закладено в тих людей. Механізму, який дозволяв би розуміти, що це погано.

І благослови Боже той момент, коли в нульові в театрі з'явилися Зоряна Дибовська (нині відома як засновниця й учасниця номінанта на участь у Євробаченні-2024 гурту YAGÓDY, – ред.) і Наталка Філіпович зі Львова, подружжя Віктор Жданов і Олена Хохлаткіна. Ще додамо нашу завіта, Олю Байбак. Господи, стало можливим з кимось в трупі поговорити українською! І взагалі на ці роки припав період розквіту театру.

ОСОБИСТЕ

– Герої наших матеріалів, і читачі – люди зі Сходу, які переважно кажуть, що відчули себе українцями лише 2014 року, після початку «руської весни». Коли це усвідомлення прийшло до вас?

– Я народився на Кіровоградщині. Бабуся наприкінці 80-х розповідала, як наша мала батьківщина пережила голод 1932-1933 років. Ми тоді починали усвідомлювати, скільки репресій випало на долю нашого народу, потихеньку дізнавалися правду про боротьбу за незалежність України. Про те, наскільки були скомпрометовані справжні герої, спалювані їхні імена, пам'ять. Але все ж не вистачало одного: розуміння, що наші сусіди, яких ми умовно називаємо російським народом, з тих часів ментально не змінили своєї загарбницької імперської ментальності. І навряд чи колись зміняться.



І я визнаю, що тільки після Помаранчевої революції це розуміння якось в мені розвинулося. Я ніби протверезів тоді, як і багато хто в театрі. Це стало для нас хорошим копняком. Ми зрозуміли, що є дуже великий сенс у тому рівні свободи, який запропонувала Помаранчева революція. Свободи в суспільному договорі. Відтоді, я вважаю, почався певний патріотичний підйом населення. Патріотична частка суспільства стала зримою, відкритою, почала висловлювати свої думки. Хтось із них опинився у владі, що на той момент було повністю нонсенсом, але для мене це було абсолютно позитивно.

– Чи сприймаєте ви українську культуру в цілому, і зокрема те, що ви робите як актор театру, кіно і дубляжу, як зброю, якою також можна боротися з загарбником?

– Так, сприймаю. Мова це зброя. Українська культура це зброя. Місія митців – нести цю зброю. Не всі це розуміють, на превеликий жаль. В суспільстві досі сильні думки, що «язик не віноват, культура не віновата». Я не знаю, скільки ще танків має приїхати слідом, щоб до людей дійшло. Пацани в окопах захищають нас зі справжньою зброєю в руках. А ми маємо щось робити тут.

– Чи вважаєте, що митці мають допомагати виховувати націю, молоде покоління тощо?

– Тут ми заходимо на дуже слизьку доріжку. Хоча за допомоги мистецтва можна просувати важливі ідеї, формувати нарративи, все ж виховання – не наша місія. Це така сталінська штучка. Товариш Сталін пречудово розумів важливість театру, мистецтва, використовував їх як потужні інструменти пропаганди. І коли від нас чекають якихось таких речей... Артисти – не вказівний перст. Ми – реакція на те, що відбувається. Часто болісна реакція.

З одного боку ми – віддушина для людей у складні часи. З іншого – маємо дуже чітко реагувати на те, що відбувається в нас за вікнами. Мене як актора кіно дуже дратувало, що багато українських серіалів періоду 2014-2022 років знімалися абсолютно без контексту і реалій війни. Чим хороші «Кайдаші» (серіал 2020 року «Спіймати Кайдаша» – ред.)? Бо серіал про те, що було за вікнами. Він дозволяє глядачеві рефлексувати, розвивати суб'єктність. Тим хороші й «Кіборги», й документалки, зняті після 2022-го. «Кіборги» – це один з творів, який досі справляє на мене серйозне враження.

Б л а г о с л о в и , Боже, тих людей, які можуть придумати історію, що була б одночасно цікавою, органічно поєднувала в собі комедію, трагедію й мелодраму, несла якусь думку і була про сьогоднішній день. Це велике вміння. В Театрі на Подолі ми, здається, упіймали цю хвилю. Глядачі буквально повалили в театр, коли три роки тому він відчинив свої двері. І нам досі вдається підтримувати глядацький інтерес на високому рівні.

– В одному з інтерв'ю 2022 року ви казали, що сприймаєте війну як відновлення вищої справедливості. Що наша країна б'ється за відновлення балансу світла і темряви. Чи зберігається це бачення зараз? Які ваші очікування щодо перспектив перемоги?

– Думка не змінилася. Єдине що – з того часу дисбаланс між світлом і темрявою значно посилюється, тому що світові не вистачає розуміння потенційних наслідків цієї війни. Але якщо європейські нації згадають, що вони – нащадки мужніх і воїновничих народів, перестануть труситися і весь час оглядатися на Америку, якій вони свого часу добровільно віддали ініціативу як в економічній сфері, так і у сфері вольових політичних рішень, і стануть з нами пліч-о-пліч – ми переможемо.

Я вірю у світле майбутнє України. Це непростий шлях. Надіяється треба насамперед на себе. Вірити у себе. Але й будувати міцні стосунки з союзниками. **CN**

Дарія ШЕВЧЕНКО

НАДИХАЮЧЕ

До повномасштабного вторгнення Ольга Омельченко перебувала у декретній відпустці – у 2020 році народилася молодша донька. Займалася домом та вихованням трьох дітей, у вільний час вишивала. З початком великої війни зайнялася бісероплетінням. Виготовлення браслетиків для себе переросло у створення складних композицій. Зараз її силанки, гердани та інші прикраси отримують призові місця на всеукраїнських конкурсах.



ТВОРЧІСТЬ ЯК ПОРЯТУНОК

Із початком наступу росіян 24 лютого 2022 року для багатьох мешканців Волновахи основною проблемою стала відсутність належних укриттів. У приватному будинку Ольги не було взагалі ніякого сховища, підвал виявився сирим, і міг завалитись від будь-якої ударної хвилі. Тож близько тижня родина перебувала у брата чоловіка в мікрорайоні Карлівці.

– Світла вже не було, води у місті не було також, але в нас на приватній ділянці колодязь був. Топили піч у хаті чоловіки, а я з дітьми сиділа в підвалі. Вони готували їжу і приносили нам.

2 березня з'явився евакуаційний автобус і так звані волонтери вивезли жінок з дітьми, але не на підконтрольну Україні територію, а до окупованого села Кам'янки Запорізької області.

– Тоді навіть думки не було, що нашу частину міста вже окупували ворожі війська. І коли ми виїжджали, ми думали, що їдемо на вільну Україну.

Опинившись в окупації, дев'ятеро людей тулилися в чужій маленькій хатинці. Найстрашнішим було те, що чоловіки залишилися вдома, і близько трьох тижнів у родині не знали один про одного геть нічого. Життя ускладнювалося відсутністю грошей – рублів у них не було, банкомати – понижені, магазини розграбовані. Періодично на подвір'я вривалися озброєні окупанти – шукали «нацистів».

Чоловік Ольги зі своїм братом, як виявилось, виїхали з Волновахи велосипедами та були затримані й опинилися зв'язаними «на підвалі». Коли родина нарешті воз'єдналася, і Ольга з чоловіком проходили «фільтрацію», щоб оформити довідки



для виїзду, його знову затримали через те, що він служив у ЗСУ.

– Чоловіка мучили, катували струмом прямо там у кабінеті. Я навіть нічого не чула, хоча двері були за метри три від мене.

Вирватися з окупації родині вдалося завдяки волонтерському автобусу, який приїхав з підконтрольної України з гуманітарною допомогою, а назад таємно вивіз людей на вільну територію.

– Нам взагалі багато в чому пощастило: ми всі живі та разом, і вирвалися з того пекла.

За словами жінки, події перших днів війни сильно вплинули на дітей. Старший син посивів, першим словом донечки було «танк», а середній хлопчик довгий час залишався замкнутим у собі.

1 травня вони виїхали з окупації, а 3 травня були вже у Вінницькій області. Місцева мешканка безоплатно надала їм будинок, родина сплачує лише комунальні послуги. На цьому етапі справжнім порятунком для Ольги стало бісероплетіння.

– Для мене це більше не робота, а відпочинок. Я навантажую свій мозок, щоб не думати про все те, що вже пережила і що погане лишається. Мій мозок взагалі не може відпочивати. Постійно про щось думаю, мені постійно щось треба робити.

Працює майстриня в українському стилі, бо вважає, що у карколомні для країни періоди як ніколи важливо зберігати свою ідентичність.

– Моя творчість – це спосіб прославляти нашу Україну, відроджувати наші традиційні прикраси, які були ще в наших бабусь і прабабусь та передавалися з покоління в покоління.

Частину виробів Ольга Омельченко виставляє на продаж у соцмережах, також виготовляє браслети для українських військових і передає їх через волонтерів.

– Творчість може рятувати в найтяжчі моменти життя. Важливо знайти те, що допомагає абстрагуватися від поганих думок, і перетворити це на джерело не лише внутрішнього спокою, а й доходу. **CN**

Анастасія ХАРІНА

НАДИХАЮЧЕ

2014 рік відрізав Ганну Дубовську від рідних людей у шахтарському містечку Торезі, а повномасштабне вторгнення 2022-го змусило залишити улюблену роботу та квартиру в Ірпені. На Хмельниччині у Кам'янці-Подільському вона створила жіночий клуб, щоб допомогти переселенкам знайти подруг та швидше адаптуватися у новому середовищі.

Ганна виїхала з Ірпеня 24 лютого 2022 року, коли над аеропортом «Гостомель» точилися повітряні бої, які вона з жахом спостерігала з вікна своєї квартири. На Поділлі, де жінка опинилася випадково, вона долучилася до щойно створеного благодійного фонду «СОС Штаб громадянської оборони». У перші місяці великої війни фонд допомагав переселенцям із пошуком житла, також надавав продуктові та гігієнічні набори, одяг.

Якось на командній зустрічі керівник фонду попросив поділитися ідеями, що ще корисного можна зробити для людей.

– Я подумала про жіночий клуб, – розповідає Ганна, нині проектна менеджерка фонду. – Адже жінки, які приїжджають на нове місце, втрачають звичне коло спілкування, замикаються і фокусуються у першу чергу на тому, щоб заробити грошей і нагодувати родину. При цьому вони забувають про себе, розчужнюючись у побутовій рутині.

Того ж дня Ганна Дубовська запустила у соцмережах опитування про потреби жінок. Тоді вона ще не знала, у що виросте її ідея. Опитування здивувало: навіть через рік проживання в новій громаді жінки-переселенки почуваються розгубленими, живуть очікуванням повернення додому, не мають подруг, з якими можна поділитися сокровенним.

Тож створення жіночого клубу для ВПО було просто необхідністю. Почалось із 80 жінок, які залишили в опитувальнику свої контакти, виявивши бажання долучитися до чату.

Спочатку домовилися зустрітися для спільного походу на ярмарок, аби підтримати учасницю клубу Наталію зі Скадовська, яка створює брошки. Потім були походи в кіно, на екскурсії, на силові тренування та східні танці, пікніки й майстер-класи. Жіночий клуб зростає і виріс з початкового формату заходу для переселенок, адже до нього попросилися доєднатися місцеві жінки. Спільнота зростає щодня.

Однією з перших до клубу долучилася Ольга. Вона з донькою переїхала до Кам'янця-Подільського зі Слов'янська. Жінка каже, що спілкування з іншими дозволяє щоразу знайти ресурси продовжувати жити.

– Тут я відкрила нову себе. Раніше моє життя обмежувалося роботою та домом. Я за професією перукарка, ніколи не думала, що я творча особистість, дивувалася: звідки у доньки таланти? А тепер у мене велика колекція створених власноруч народних ляльок – усе почалося з майстер-класів Тетяни з Харкова, теж учасниці клубу. Потім я пройшла курс із петриківського розпису – і відтоді кожна річ, яка потрапляє мені в руки, ризикує стати унікальною, адже я



МІСЦЕ, ЩО РЯТУЄ ВІД САМОТНОСТІ

Торез – Ірпінь – Кам'янець: історія Ганни Дубовської та її жіночого клубу

відразу планую, як її прикрасити чарівними квітами і пташками. А ще я в хорі співаю. Усе це завдяки нашій жіночій спільноті: кожна ділиться своїми вміннями, і тут несоромно вчитися з нуля навіть у дорослому віці.

За два роки жіночий клуб розрісся до понад 700 учасниць. Їхні вихідні розписані на кілька тижнів наперед. Ганна як модераторка клубу пропонує, наприклад, екскурсію. Буквально за кілька годин набирається група на 50-місний автобус. Майстер-класи, ярмарки, екоакції у громаді – завжди є охочі доєднатися до всіх цих подій.

– Жінки, які приїхали, потроху стають місцевими, обростають соціальними зв'язками та контактами, – каже Ганна. – І наш клуб цьому сприяє. Люди цінують живе спілкування, тому залюбки відгукуються і на психологічні групи, і на майстер-класи, і на танцювальний фітнес. Головне – знайти цікавинку для кожної, адже ми такі різні! Хтось любить медитативне малювання, хтось прагне фізичної активності, а комусь життєво необхідно змінити картинку, побачити нові пейзажі, більше дізнатися про культуру інших регіонів. Тому в нас дуже популярні відвідування історичних пам'яток Хмельниччини, Тернопільщини, Буковини.

Серед проектів фонду – програма «Дітям війни», спрямована на психологічну реабілітацію дітей з прифронтових



громад. За три роки існування програми понад 3 500 дітей відпочили та оздоровилися у тиловому Кам'янці-Подільському.

Ганна шукає закордонних благодійників, пише грантові заявки, аби якомога більший

кількості дітей повернути радість дитинства. Із дівчатками та хлопчиками працюють психологи та арттерапевти, допомагаючи дітям відновити душевний спокій. Мандрівки регіоном, спортивні змагання



Ганна Дубовська

та інші звичайні дитячі розваги, навіть просте спілкування з однолітками – це те, що дітям з прифронту доступне наразі тільки під час перебування в проєкті. До дитячого хабу разом із вчителями приїжджають цілі класи, які вже понад три роки бачилися тільки на онлайн-уроках.

– Діти розповідають про зовсім недитячі речі. Хлопчики з Донеччини ділилися тим, як грають у футбол під свист ракет, а Ваня з Чорнобаївки побував «на підвалі» у росіян, бачив убитих односельців і сам ледь не загинув від осколкового поранення у плече. Війна впливає на дітей, їхню свідомість, поведінку, врешті – на здоров'я. Цей проєкт вчить їх реагувати на стрес, допомагати собі і тим, хто поруч.

Ганна не знає, коли повернеться додому і де, власне, зараз її дім: окупований понад десятиліття Торез, досі небезпечний через обстріли Ірпіння чи тиловий Кам'янець-Подільський, де на кожному кроці вже друзі і знайомі. Головне – вона обирає активне життя, у якому навіть під час війни є місце для допомоги іншим, для нових друзів і нових проєктів. **СН**

Наталка СТЕПОВА

АКТУАЛЬНЕ

ТОННА ПАЛИВА НА ДЕНЬ

Керівник БФ «Всі Поруч» Ваге Маміконян розповідає, що проект «Дорога життя» стартував у січні 2024 року за донорської підтримки міжнародної організації Nonviolent Peaceforce та завдяки ініціативі друзів і партнерів із Нової Зеландії. Серед них – 65-річний Тенбі Пауелл, який ще з 2022-го приїздить на Донеччину та бере участь у евакуації людей.

Тобто проект продовжив системну евакуацію людей з прифронту, яка розпочалася без усіляких донорських коштів, на голому ентузіазмі.

– Якщо на початку шляху ми раділи кожним 200 літрам пального, то сьогодні потужності зросли настільки, що іноді на поїздки за день може витрачатися тонна палива, – говорить Ваге. І радіє, що зараз ці витрати покривають донори.

Масштаби проекту особливо помітні в періоди загострення бойових дій. Наприклад, у червні 2025 року, коли суттєво погіршилась ситуація в Дружківській громаді, вдалося евакуювати понад дві тисячі родин, в тому числі 500 дітей. У серпні кількість людей, яких евакуювали через «Дорогу життя», виросла ще більше, бо додалися Добропілля та Білозерське.

Звісно, масштабні рятувальні операції не можна розгорнути самотужки. Серед партнерів проекту – місцева військова адміністрація, ДСНС, підрозділ поліції «Білий Янгол» та інші благодійні організації: «Проліска», «Схід SOS» та «База UA».

Спочатку проект «Дорога життя» базувався у Краматорську та Добропіллі та охоплював евакуацію тільки з Донецької області. Тепер він поширений на Херсон, Харків, Київ та Львів. Спершу везуть людей до транзитних хабів у Павлограді та Лозовій, де є можливість оформити виплати від міжнародників. Якщо евакуація в іншому напрямку, то шукають можливість завезти родину за виплатами туди. Кожен випадок розглядається індивідуально.

ГОЛОС «ДОРОГИ ЖИТТЯ»

Для багатьох евакуація стає не лише порятунком життя, а й початком нового шляху. Серед таких – жи-

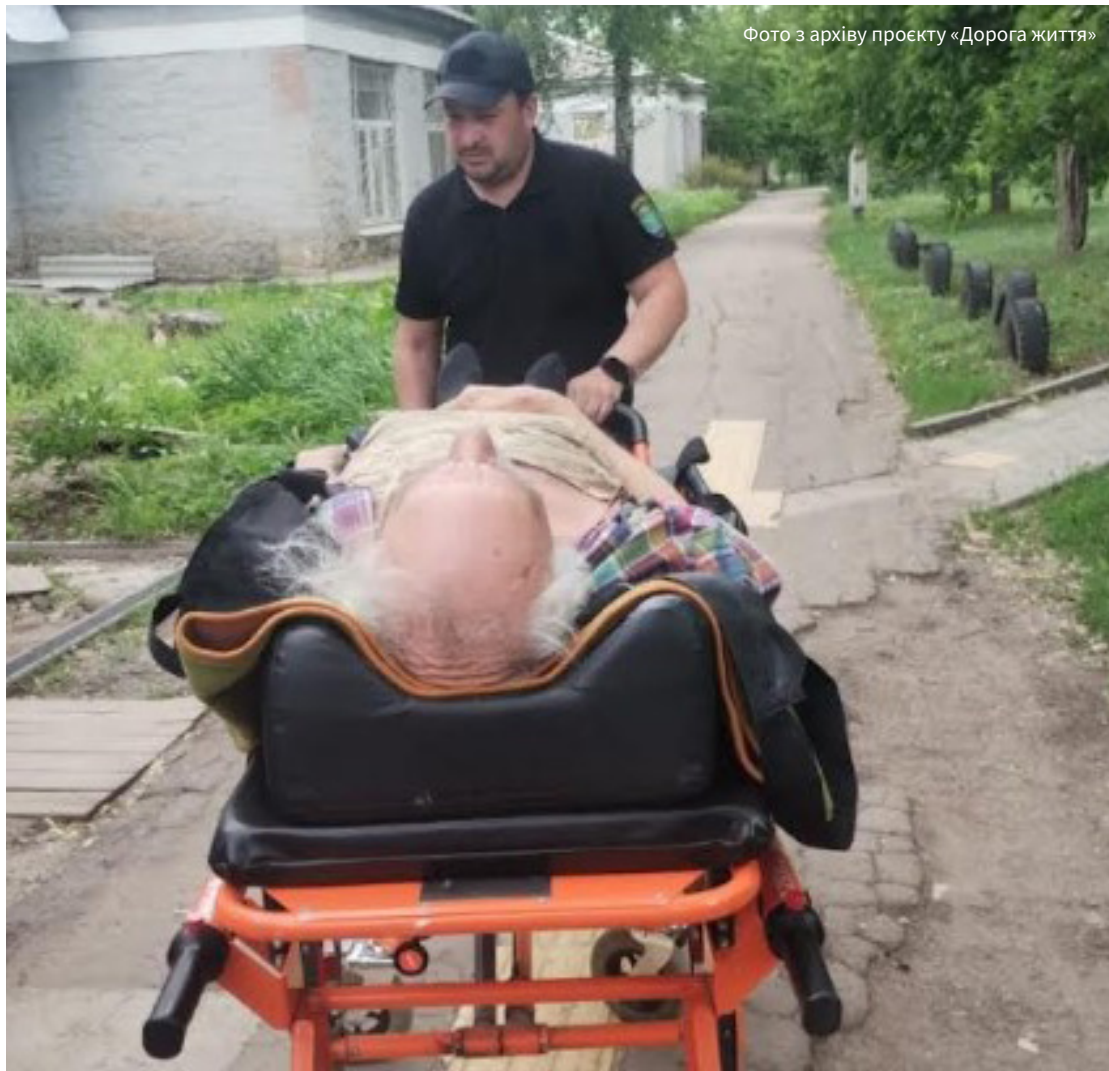


Фото з архіву проекту «Дорога життя»

ДОРОГОЮ ЖИТТЯ

Евакуація, адаптація та надія на нове майбутнє

На Донеччині триває евакуація. Чим сильнішими та ближчими стають обстріли, тим більше людей готові виїхати. Але для багатьох страх залишити все, що наживалося роками, та відсутність розуміння, куди їхати, часто стають непереборною перешкодою. Тому й тягнуть до останнього і наважуються виїжджати вже тоді, коли ситуація стає зовсім нестерпною. Ми вже писали про благодійний фонд із Краматорська «Всі Поруч», який виріс у Краматорську з потужного волонтерського руху. Тепер він займається реалізацією проекту «Дорога життя» та допомагає людям здійснити вирішальний крок у невідомість.



Ваге Маміконян



Волонтери «Дороги життя»



телька Костянтинівки Олена, яка тепер працює у команді проекту.

На початку жовтня 2024 року волонтери евакуювали її родину з Костянтинівки до Краматорська. Жінка до кінця не вірила, що таке може бути безоплатно. Саме тому Олена погодилась зайняти вакантне тоді місце диспетчера проекту. Тим більше, нова робота «перегукувалась» з тією, яку жінка мала до великої війни – вона оголошувала прибуття й відправлення потягів на залізничному вокзалі Костянтинівки, зруйнованому росіянами в лютому 2024 року.

– Була «голосом вокзалу», а тепер я стала голосом «Дороги життя», – сміється Олена. Бо саме її голос чують люди, коли телефонують на «гарячу лінію».

ОБЛИЧЧЯ МУЖНОСТІ ЗІ ШРАМАМИ НА СЕРЦІ

Робота водіїв – щоденний ризик. Вони не тільки керують автівкою, а й через себе пропускають увесь біль, з яким доводиться стикатися під час поїздок.

Водій-волонтер Євген згадує родину з Дружківки, яка категорично не хотіла виїжджати. Старші люди, мама з двома дітьми боялися залишити господарство, не хотіли кидати кіз та курей. Мовляв, їхній дім – це все, що в них є.

– Після довгих вмовлянь родина погодилась, її вивезли. А вже наступного дня їхнього будинку не стало. Пряме влучання. Руїни. Мене досі трясє, коли згадую це. Якби ми не переконали їх тоді – родини вже не було б. Це момент, коли розумієш, заради чого все це.

Його колезі Віталію теж є що згадати. Було пряме влучання, дім склався, наче картковий будиночок. На щастя, чоловік і жінка вижили, але опинилися під завалами. У темряві, пиліці й розпачі вони змогли зателефонувати родичам і покликати на допомогу.

– Під час евакуації вони були налякані, в тремтливих голосах усе ще лунала та ніч. Коли слухаєш таке, думаєш тільки про одне: як добре, що вони мали зв'язок. Якби ні – просто загинули би вночі під уламками власного дому. Їх врятували надзвичайники, а ми вже вивезли в безпечне місце. Цей випадок для мене – ще одне нагадування, чому ми не маємо права зупинитись.

Команда водіїв надзвичайно різноманітна: за кермом можна побачити як колишнього таксиста, так і директора будівельної компанії. Вік волонтерів – від 18 до 50 років. Є ті, хто присвячує проекту весь свій час, а є люди, які допомагають у вільні від основної роботи години.

Нерідко вирішальним фактором для евакуації стає можливість вивезти домашніх тварин та худобу. Тому волонтерам доводиться організовувати транспортування кіз, корів, гусей та курей, домовляючись про транспорт із причепами та шукаючи прихисток для тварин у тилу. ▶

Закінчення на стор. 8

АКТУАЛЬНЕ

Закінчення. Початок на стор. 7

«Взагалі в проєкті «Дорога життя» задіяні різні люди: диспетчери, менеджери, логіст і декілька постійних водіїв, які працюють в екіпажах. Це багатофункціональні волонтери, які після ризикованих поїздок ще вивантажують і завантажують гуманітарну допомогу, працюють на видачу та вирішують мільйон інших питань. Наприклад, потягом до Києва відправляють людину на лікування, а з вокзалу її забирає та привозить до медичного закладу волонтер «Дороги життя». Якщо дорога надто дальня, то в різних населених пунктах волонтери готові підставити плече, щоб продовжити евакуацію. Наразі в «Дорозі життя» 10 автовоків різної місткості: є легкові автомобілі, є бусики, якими можна водночас везти кілька родин.

Транспорт неодноразово страждав від обстрілів, так було пошкоджено чотири автомобілі. Але завдяки підтримці друзів, партнерів та небайдужих людей машини вдається швидко ремонтувати.

НОВИЙ ГОРИЗОНТ

За півтора роки роботи в проєкті волонтери зрозуміли: можна було б вивезти значно більше людей, якби їм могли допомогти з житлом. Саме тому народився новий напрямок – допомога з адаптацією та пошуком нового місця проживання.

Люди все життя прожили у приватному секторі, вони шукають будиночок з мінімальними зручностями в якомусь селі, щоб перевезти своїх кіз, корів, курей і далі якось жити, – пояснює Ваге.

Зараз команда на ентузіазмі збирає інформацію про тих, хто готовий приймати переселенців у своїх громадах. У майбутньому волонтери мріють перетворити цей напрям на повноцінний проєкт, який допомагатиме переселенцям як із житлом, так і з пошуком роботи.

Приклади успішної адаптації вже є. Один із волонтерів ще 2022 року допоміг родині з Краматорська переїхати на Кіровоградщину. Він знайшов їм кімнату в гуртожитку, познайомив з місцевою владою – як фахівців. І зрештою вся родина знайшла роботу, адаптувалася, їх поважають у громаді.

Інший приклад – родина з Курахового. Чоловік влаштувався до фермера, дружина – на інше підприємство. Роботодавець, побачивши їхню працьовитість, надав їм безвідсоткову розстрочку на купівлю будинку.

Або таке. У поле зору волонтерів потрапила літня жінка з села Торського. Вона ніби й готова була евакуюватися, але



ДОРОГОЮ ЖИТТЯ

їхати в повну невідомість пенсіонерка не наважувалась. Тоді волонтер із Добропілля згадав про контакти протестантської церкви на Дніпропетровщині, де можна було б оселитись. Тільки після цього жінка зголосилась виїхати до села Петриківки. Деякий час вона жила при церкві, допомагаючи вести господарство, а потім цю жінку забрала до себе родина прихожан.

У серпні завдяки спільним діям волонтерів «Дороги

життя», патрульної поліції Краматорська та Слов'янська та благодійного фонду JAM із села Райського вивезли літніх людей із сином з інвалідністю. Ця родина пішки виїхала з Торецька, потім їй змогли забрати та перевезти у знайдене завдяки напрямку «адаптація» житло.

ВАШ ДІМ МОЖЕ СТАТИ ДЛЯ КОГОСЬ ФОРТЕЦЕЮ

Ці історії доводять: якщо простягнути руку допомо-

ги, навіть інформаційної, це може кардинально змінити життя людей. Ваге Маміко-нян звертається до тих, хто вже виїхав, із проханням ділитися позитивним досвідом, розповідати про можливість спати спокійно, водити дітей до школи, гуляти парком. Це допоможе подолати стереотипи та наративи, що людей зі Сходу не чекають і не люблять.

Якщо у вас є вільний будинок у селі, кімната в кварти-

рі, або ви знаєте про варіанти прихистку для людей похилого віку – повідомте про це. Кожен такий варіант може стати для когось вирішальним аргументом, щоб наважитись на евакуацію і зберегти своє життя.

Якщо ви готові надати житло переселенцям або потребуєте евакуації, звертайтеся до диспетчерської служби проєкту «Дорога життя» +380 (50) 734 30 81 CN

Олена АКУЛОВА

СМАЧНЕ

Бриндзею на Галичині називають бринзу, тож зрозуміло, що цей рецепт прийшов до нас із галицької спадщини. Легкий, простий у приготуванні й дуже корисний салат буде нагадувати нам про літо, що минуло.

Солоність сиру (бринзу можна замінити на фету) компенсує м'якоть кавуна. Можна додати шпинат – отримуєте додатковий освіжаючий ефект. Якщо посилити салат авокадо, то він стане ще кориснішим. Дослідниця галицької кухні Маріанна Душар пропонує заправити салат із бриндзею і кавуном олією з медом.

ЩО ПОТРІБНО?

- ◆ Кавун – 200 г
- ◆ Бринза – 100 г
- ◆ Базилік, гілочки (синій або зелений) – 5 шт.
- ◆ Олія – 20 мл
- ◆ Мед – 0.5 ч. л.
- ◆ Сіль, перець – по 1 г



САЛАТ ІЗ БРИНДЗЕЮ І КАВУНОМ

ЯК ГОТУВАТИ:

1. Кавун миємо, виймаємо та нарізаємо кубиками м'якоть, прибираємо насіння.

2. Так само кубиками ріжемо бринзу.

3. Миємо базилік. Обриваємо листя і нарізаємо їх (або рвемо руками).

4. Готуємо заправку – змішуємо в окремому посуді олію, мед, дрібку солі та перцю.

5. Складаємо інгредієнти в миску, поливаємо заправкою.

ПІДТРИМУЄМО ЗСУ – ДОПОМАГАЄМО СОБІ!



ІВАН UA383052990000026005015017860
ЄДРПОУ 39696398

Отримувач: Міжнародний благодійний фонд «Повернись живим»
Призначення платежу: Благодійна пожертва військовим